LAUSUNTO

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 143/2025 vp)

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

SLL keskittyy lausunnossaan esitykseen lukuvuosimaksujen käyttöönotosta EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta eli kolmansista maista tuleville lukio-opiskelijoille. **Lausunnon keskeinen sisältö on tiivistettynä seuraava:**

- SLL vastustaa lukuvuosimaksujen käyttöönottoa kolmansista maista tuleville opiskelijoille. Lukuvuosimaksujen käyttöönotto uhkaa merkittävästi ja äkillisesti heikentää koulutuksen alueellista saavutettavuutta. Ennen lukuvuosimaksujen säätämistä tulisi toteuttaa rajattu kokeilu, jotta saataisiin kattavampi vaikutusarvio arvio siitä, millaisia vaikutuksia esityksellä on opiskelijamääriin ja oppilaitosverkkoon.
- SLL esittää, että valiokunta mietinnössään esittää seurattavaksi kolmansista maista tulevien opiskelijoiden määrän kehitystä ja heidän kotoutumistaan sekä arvioimaan tämän tiedon pohjalta tarvetta opiskelijarekrytoinnin sääntelylle.

Esityksen vaikutuksista

SLL pitää esitystä lukiokoulutuksen lukuvuosimaksujen käyttöönotosta heikosti harkittuna eikä kannata sitä. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, opiskelijarekrytointiin liittyvä ilmiö on syntynyt tarpeesta säilyttää kuntien elinvoimaisuus ja alueellisesti kattavat kouluttautumismahdollisuudet.

Oppivelvollisuuden pidentymisen myötä alle 18-vuotiailla nuorilla on velvollisuus hakeutua toisen asteen koulutukseen, ja enemmistö yhdeksännen luokan päättäneistä hakeutuu lukiokoulutukseen. Mikäli lukuvuosimaksut vaikuttavat EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden määrään negatiivisesti, pienten koulutuksen järjestäjien edellytykset järjestää lukiokoulutusta heikentyvät paikoittain merkittävästi. Tämä kehitys voi puolestaan johtaa pienten lukioiden lakkauttamiseen ja oppilaitosverkon äkilliseen supistumiseen, ja siten vaikuttaa myös suomalaisten oppivelvollisten asemaan negatiivisesti. Sikäli kun 72 lukiokoulutuksen järjestäjää oli ilmoittanut rekrytoineensa kansainvälisiä opiskelijoita, lukuvuosimaksut koskisivat huomattavaa osaa koulutuksen järjestäjistä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että perusopetuksen monipuolisuus ja alueiden elinvoima tulisi pyrkiä saavuttamaan muilla tavoin kuin kansainvälisten opiskelijoiden määrää lisäämällä. Esityksessä vedotaan perusopetuksen osalta käynnissä olevaan visiotyöhön, joka voi tuoda ratkaisuja perusopetuksen monipuolisuuden varmistamiseen jatkossa. Lukiokoulutuksen osalta vastaavaa visiotyötä ei kuitenkaan ole käynnissä. Lisäksi ratkaisuksi on ehdotettu eri kunnissa toimivien oppilaitosten välistä yhteistyötä esimerkiksi opetushenkilöstön työpanoksen jakamisessa.

SLL ehdottaa, että valiokunta ottaisi mietinnössään kantaa laadukkaan ja monipuolisen koulutuksen sekä alueellisesti riittävän kattavan oppilaitosverkon takaamiseen myös oppivelvollisuuden piirissä olevan lukiokoulutuksen osalta. Koska lukuvuosimaksujen vaikutukset oppilaitosverkkoon voivat olla ennalta-arvaamattomia, **SLL peräänkuuluttaa kattavampaa vaikutusarviointia ja ehdottaa rajatun kokeilun toteuttamista lukuvuosimaksujen asettamisen sijaan.** Näin saataisiin realistinen arvio siitä, millaisia vaikutuksia maksuilla on opiskelijamääriin ja oppilaitosverkkoon. Vastaava kokeilu toteutettiin myös korkea-asteella 2010-luvun alussa.

SLL näkee, että lakimuutoksen vaikutuksia kansainvälisten opiskelijoiden määrään tulisi käsitellä esityksessä kattavammin. Korkeakoulujen kansainvälisiä opiskelijoita koskevat tilastot eivät ole yleistettävissä lukioihin, sillä vuoteen 2026 saakka korkeakoulujen maksut eivät ole kaikilta osin olleet täyskatteellisia, vaan koulutuksen kustannustasoa matalampia tai maksuja on kompensoitu erilaisin stipendein ja apurahoin. Esityksessä todetaan kuitenkin, että “vaikutuksen arvioidaan olevan suurempi lukiokoulutuksessa, johon pääsääntöisesti tullaan alaikäisenä, ja jota on markkinoitu EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolella nimenomaan koulutuksen maksuttomuudella”. Vaatimus suomen tai ruotsin kielen hallinnasta sekä lukiokoulutuksen yleissivistävä luonne tekee lukiosta koulutusmuotona erilaisen.

SLL huomauttaa, että lukiokoulutuksen osalta lukuvuosimaksut ovat hyvin maltilliseen kansainvälisten opiskelijoiden määrään suhteutettuna järeä toimenpide, joka ei kuitenkaan tuo merkittävää helpotusta julkisen talouden tilanteeseen. Hallituksen esityksessä on todettu lukuvuosimaksujen lisäävän koulutuksen järjestäjien työmäärää. Sikäli kun lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat eivät enää olisi mukana rahoitusjärjestelmässä huomioiduissa kustannuksissa tai opiskelijamäärässä, lukuvuosimaksut eivät tuo taloudellista helpotusta pienten koulutuksen järjestäjien asemaan. Lakiesitys voi myös lisätä tarvetta rahoituksen harkinnanvaraisen korotukseen, millä on julkisen talouden kannalta kuluja lisäävä vaikutus.

Edellä mainittujen opiskelijamäärän, oppilaitosverkkoon ja rahoitukseen liittyvien ennalta-arvaamattomien muutosten vuoksi SLL peräänkuuluttaa seurannan tärkeyttä. **SLL esittää, että valiokunta edellyttää mietinnössään ministeriötä seuraamaan ja raportoimaan lukuvuosimaksujen säätämisen vaikutuksia lukiokoulutukseen ja sen saavutettavuuteen.**

Lasten oikeudet ja perheiden tilanteen selvittäminen

SLL näkee kansainvälistymiseen liittyvät tavoitteet arvokkaina ja tarpeellisina sekä kannattaa yhdenvertaisia kouluttautumismahdollisuuksia kaikille. Suomen väestörakenne on voimakkaassa muutoksessa, minkä vuoksi maa hyötyy maahanmuutosta. Työllistyminen on perhesuhteen ohella keskeisin syy jäädä Suomeen, ja usein työpaikka voi jäädä kiinni kielitaidosta.

Suomen- tai ruotsinkielisen lukiokoulutuksen etuna on työllistymistä ja jatko-opintoja tukevan kielitaidon kehittyminen. SLL:n tietoon on saatettu useita tapauksia, joissa kansainväliset lukio-opiskelijat ovat opintojensa aikana integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan ja valmistuttuaan jääneet Suomeen. **SLL pitää valitettavana, että kansainvälisten toisen asteen opiskelijoiden Suomeen jäämistä ei ole selvitetty kattavasti ennen lukuvuosimaksujen säätämistä.** SLL:n tiedossa on, että hallituksen jätettyä esityksensä työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut selvityksen kansainvälisten opiskelijoiden tilanteesta. **SLL ehdottaa esityksen lykkäämistä ainakin siihen saakka, että selvitys on valmis.**

SLL tunnistaa hallituksen esiintuomat lasten oikeuksien rajoittumista koskevat näkemykset ja näkee opiskelijarekrytointia tekevien välittäjätahojen toiminnan ongelmallisena. On kuitenkin valitettavaa, että esitysluonnoksessa ei ole selvitetty kattavammin erilaisia lainsäädännöllisiä keinoja välittäjätahojen toimintaan liittyvän ongelmallisuuden kitkemiseksi tai lasten oikeuksien turvaamiseksi. SLL kiittää siitä, että vaikutusarvioinnissa käsitellään alaikäisenä Suomeen tulleiden nuorten kasvanutta riskiä joutua ihmiskaupan kohteeksi ja kunnissa esiin tulleita haasteita nuorten toimeentulossa ja pärjäämisessä.

SLL muistuttaa, että sikäli kun alaikäisiä tulijoita lukiokoulutukseen olisi lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeenkin, hallituksen esiintuomat lasten oikeuksien toteutumiseen liittyvät näkökulmat ovat edelleen aiheellisia. **Siksi olisi tarpeen säännellä välittäjätahojen toimintaa esimerkiksi hintakatoin tai tarkastella alaikäisten opiskeluperustaiseen oleskelulupaan liittyviä ehtoja laajemmin.**

Oleskelulupiin liittyvät seikat

Oleskelulupia koskevien lainsäädäntöehdotusten osalta SLL pitää hyvänä, että tilapäisen suojelun perusteella Suomessa oleskelevat ja heidän perheenjäsenensä on rajattu lukuvuosimaksuvelvollisuuden ulkopuolelle. Samoin tarkoituksenmukaista on, että lukuvuosimaksuvelvollisuus ei koskisi sellaisia alaikäisiä oppivelvollisia henkilöitä, jotka ovat tulleet Suomeen esimerkiksi perhesiteen perusteella riippumatta perheenkokoajan oleskeluluvan perusteesta, ja että heidän opiskelunsa säilyy maksuttomana myös oppivelvollisuuden päättymisen jälkeen.

SLL näkee kuitenkin esityksen lukuvuosimaksuvelvollisuuden säilymisestä oleskelulupatyypin vaihtuessa perusteettomana. Esitysluonnoksessa ei ole esitetty riittävästi näyttöä siitä, että lukuvuosimaksujen “kiertämiseen” liittyvä ilmiö muodostuisi lukiokentälle. Sen sijaan esitys lukuvuosimaksuvelvollisuuden säilymisestä heikentäisi työn vastaanottamisen kannusteita erityisesti opintojen loppuvaiheessa, mikäli opiskelija haluaisi työskennellä opintojensa ohesaa, ja rajoittaisi opiskelijan oikeuksia tarpeettomalla tavalla.

Työllistyminen on yksi tärkeimmistä integraatiotekijöistä Suomeen jäämisessä, ja siksi **SLL ehdottaa, että lukuvuosimaksuvelvollisuuden poistumiseen oleskelulupatyypin vaihtuessa säädettäisiin aikamääre, joka lisäisi kannusteita työn vastaanottamiseen erityisesti lukio-opintojen loppuvaiheessa.** Ehdotus voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että kolmantena opiskeluvuonna oleskelulupatyypin vaihtuminen vapauttaisi opiskelijan lukuvuosimaksuvelvollisuudesta.

Maksumalli ja rahoituslain muutokset

Lukuvuosimaksumallin osalta SLL ei pidä parhaana mahdollisena järjestelynä maksuvelvollisuuden sitomista lukuvuoteen, sillä se rajoittaa opiskelijan mahdollisuuksia suorittaa lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto neljässä vuodessa. **SLL esittääkin, että toisen asteen koulutuksessa maksuvelvollisuus sidottaisiin lukion oppimäärän suorittamiseen ja ylioppilastutkintoon lukuvuoden sijasta.** Tällöin koulutuksen järjestäjä voisi katsoa koulutuksesta aiheutuneet kustannukset katetuiksi jo kolmen vuoden kuluessa, mikäli opiskelija suorittaa lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon neljässä vuodessa.

Mikäli esitys lukuvuosimaksuista toteutuu, SLL pitää esitystä rahoituksen perusteena olevan opiskelijamäärän laskennan muuttamisesta loogisena. Tämä perustuu näkemykseen siitä, että muutos kohtelisi koulutuksen järjestäjiä yhdenvertaisemmin. Esitys on myös linjassa taloudellisen voitontavoittelun estävän lainsäädännön

kanssa. SLL kuitenkin näkee, että lukuvuosimaksuvelvollisista opiskelijoista aiheutuvien kustannusten laskeminen voi olla koulutuksen järjestäjille haastavaa ja aiheuttaa ylimääräistä hallinnollista työtaakkaa. **SLL ehdottaa, että rahoituslain muutoksiin sovellettaisiin siirtymäaikaa, jotta erityisesti pienillä koulutuksen järjestäjillä olisi aikaa sopeutua muutoksiin.**

Lisäksi SLL pitää tärkeänä, että esityksen mukainen tietojenvaihto toteutetaan tietoturvallisesti ja opiskelijoiden oikeuksia kunnioittaen.

Helsingissä 31.10.2025

Veikka Ormio
Puheenjohtaja

Sara Sipilä
Pääsihteeri

Lisätietoja:

sosiaalipolitiikan ja osallisuuden asiantuntija Iiris Hynönen, 050 377 7729, iiris.hynonen@lukio.fi
puheenjohtaja Veikka Ormio, 050 377 9700, veikka.ormio@lukio.fi